

Nieuwsbrief SR Updates

Nummer 27, 2022

Redactie: prof. mr. J.S. Nan en mr. C.L. van der Vis.

INHOUDSOPGAVE

Hoge Raad

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2022:1319](#) 27-09-2022

Cassatie in het belang der wet: opheffing of schorsing van bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van straf of maatregel.

[Hoge Raad, ECLI:NL:HR:2022:1252](#) 27-09-2022

Cassatie in het belang der wet: procesafspraken.

RECHTSPRAAK

Cassatie in het belang der wet: procesafspraken.

Cassatie in het belang der wet: procesafspraken.

Wenk

De procureur-generaal bij de Hoge Raad klaagt in een strafzaak waarin ‘procesafspraken’ in strafzaken van belang zijn. In de vordering wordt onder meer de vraag aan de orde gesteld of de rechtbank in het licht van artikel 6 EVRM op goede gronden is gekomen tot het oordeel dat in het kader van de procesafspraken de belangen van de verdachte zijn geëerbiedigd. Verder stelt de vordering onder meer aan de orde of het Wetboek van Strafvordering zich verzet tegen een redelijkheidstoets door de rechter van procesafspraken die de vorm hebben van een afdoeningsvoorstel.

De vordering tot cassatie in het belang van de wet heeft betrekking op ‘procesafspraken’ in strafzaken. Daarbij gaat het om afspraken tussen het openbaar ministerie (hierna: OM) en de verdediging over het verloop van de strafprocedure en/of de wijze waarop de strafzaak wordt afgedaan. De inhoud van dergelijke afspraken kan uiteenlopen, maar kenmerkend is de wederkerigheid ervan. Een procesafpraak kan bijvoorbeeld inhouden dat de verdediging afziet van bepaalde processuele activiteiten en het OM de omvang van de beschuldiging tegen de verdachte op enigerlei wijze afbakent, waarbij tussen het OM en de verdediging overeenstemming bestaat over wat een passende uitkomst van de strafzaak zou zijn.

In dit arrest gaat het alleen om procesafspraken waarvan een gezamenlijk voorstel – hierna: ‘afdoeningsvoorstel’ – van het OM en de verdediging voor de in de strafzaak uit te spreken bewezenverklaring en/of de sanctieoplegging deel uitmaakt, en de betekenis van dergelijke afspraken voor de beslissingen die de rechter in de strafzaak neemt.

De Hoge Raad overweegt dat het Wetboek van Strafvordering en het Wetboek van Strafrecht geen algemene, op procesafspraken toegesneden regeling bevatten. Wel voorzien deze wetboeken in onder meer de specifieke mogelijkheid dat het OM beslist om van (verdere) vervolging af te zien onder bepaalde voorwaarden waaraan door de verdachte moet worden voldaan: het voorwaardelijk sepot en de transactie. Het gaat daarbij echter om de afdoening

van strafbare feiten zonder dat een procedure voor de rechter plaatsvindt. Als de procedure wel voor de rechter plaatsvindt, heeft de rechter een zelfstandige verantwoordelijkheid voor de uitkomst van de strafzaak, zoals die hierna nader aan de orde komt.

Het ontbreken van een algemene wettelijke regeling van procesafspraken betekent niet dat het maken van procesafspraken niet kan worden toegestaan of dat de totstandkoming van procesafspraken geen betekenis kan hebben voor de beslissingen die de rechter in de strafzaak neemt. Het stelsel van strafvordering verzet zich er namelijk niet tegen dat het OM en de verdediging overleg voeren en afspraken maken over de wijze waarop zij gebruik maken van de ieder toekomende bevoegdheden en daarbij een gezamenlijk standpunt innemen over de beoogde afdoening van de strafzaak. De totstandkoming van procesafspraken doet echter geen afbreuk aan de zelfstandige positie van de rechter. Hij behoudt zijn eigen verantwoordelijkheid dat de behandeling en de beoordeling van de strafzaak plaatsvinden overeenkomstig de daarvoor geldende wettelijke regeling – in het bijzonder artikel 348 en 350 Sv – en de eisen van een eerlijk proces. Met inachtneming van het hierna uiteen te zetten kader kan de rechter bij de beoordeling van de zaak komen tot een uitspraak die in overeenstemming is met de procesafspraken. Als de rechter echter van oordeel is dat de afdoening van de zaak in lijn met die afspraken zou leiden tot een uitkomst die niet in een redelijke verhouding staat tot de ernst van de zaak zoals die blijkt uit de processtukken en het verhandelde op de terechtzitting, zal de rechter beslissingen nemen die afwijken van het afdoeningsvoorstel.

Mede gelet op de verschillende verschijningsvormen waarin procesafspraken zich kunnen voordoen, zowel wat betreft de wijze van totstandkoming als ten aanzien van de inhoud ervan, kan de Hoge Raad geen algemene regels geven over de toelaatbaarheid van procesafspraken in het algemeen of van afdoeningsvoorstellen in het bijzonder. Het eventueel voorzien in een dergelijke algemene regeling ligt op de weg van de wetgever, mede omdat het opstellen van zo'n regeling keuzes vergt die de rechtsvormende taak van de rechter te buiten gaan. De Hoge Raad kan slechts tot op zekere hoogte duidelijkheid verschaffen door het formuleren van aandachtspunten en door in concrete gevallen te beoordelen of de feitenrechter binnen het bestaande wettelijke en verdragsrechtelijke kader op een juiste wijze al dan niet acht heeft geslagen op een in een concrete strafzaak gemaakte procesafpraak.

Procesafspraken worden door het OM en de verdachte tot stand gebracht. Mede gelet op wat hierna wordt overwogen, is daarbij vereist dat de verdachte van rechtsbijstand is voorzien. Op de officier van justitie rust – mede gelet op artikel 51aa lid 1 Sv – de plicht daarnaast rekening te houden met de belangen van het slachtoffer en/of de benadeelde partij. De rechter die in de strafzaak oordeelt, is niet betrokken bij het maken van procesafspraken. Dat neemt niet weg dat het de rechter vrijstaat het OM en de verdediging in overweging te geven de mogelijkheid

van het maken van procesafspraken te verkennen, bijvoorbeeld met het oog op een voortvarende afdoening van de strafzaak.

Een door het OM en de verdediging opgesteld afdoeningsvoorstel moet worden aangemerkt als een processtuk als bedoeld in artikel 149a lid 2 Sv. Op grond van artikel 301 Sv moet het afdoeningsvoorstel op de (openbare) terechtzitting worden voorgelezen of moet de korte inhoud ervan worden medegedeeld. De rechter kan – mede met het oog op zijn hierna omschreven controlerende taak – op grond van artikel 315 lid 1 Sv bevelen dat eventuele schriftelijke stukken die op de totstandkoming van dat voorstel betrekking hebben, worden overgelegd, als dat noodzakelijk is met het oog op de door de rechter te nemen beslissingen.

Mede omdat van een afdoeningsvoorstel in de regel deel uitmaakt dat de verdachte afziet van de uitoefening van bepaalde aan hem toekomende verdedigingsrechten, kan de rechter in de strafzaak alleen acht slaan op zo'n voorstel als gewaarborgd is dat wordt voldaan aan de eisen die artikel 6 EVRM stelt. Hierbij is van belang dat in de rechtspraak van het EHRM over artikel 6 EVRM tot uitdrukking komt dat: 'There cannot be anything improper in the process of charge or sentence bargaining in itself' (EHRM 29 april 2014, 9043/05, ECLI:CE:ECHR:2014:0429JUD000904305, par. 87 (*Natsvlshvili en Togonidze/Georgië*)). Een procesafpraak kan met zich brengen dat de verdachte afstand doet van een hem op grond van artikel 6 EVRM toekomend verdedigingsrecht. In de rechtspraak van het EHRM worden de volgende eisen gesteld waaraan een 'waiver' door de verdachte van een in artikel 6 EVRM bedoeld verdedigingsrecht moet voldoen (EHRM 24 september 2009, 7025/04, ECLI:CE:ECHR:2009:0924JUD000702504, par. 77 (*Pishchalnikov/Rusland*)):

'In this respect the Court reiterates that neither the letter nor the spirit of Article 6 ECHR prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial (see ECLI:CE:ECHR:1130JUD05286899 (*Kwiatkowska/Italië*)). However, if it is to be effective for Convention purposes, a waiver of the right must be established in an unequivocal manner and be attended by minimum safeguards commensurate to its importance (see ECLI:CE:ECHR:2006:0301JUD005658100; ECLI:CE:ECHR:2005:0802JUD003581197 and ECLI:CE:ECHR:1985:0212JUD000902480). A waiver of the right, once invoked, must not only be voluntary, but must also constitute a knowing and intelligent relinquishment of a right. Before an accused can be said to have implicitly, through his conduct, waived an important right under Article 6, it must be shown that he could reasonably have foreseen what the consequences of his conduct would be (see ECLI:CE:ECHR:2007:0327JUD003243296, § 59, and ECLI:CE:ECHR:2003:0909DEC003090002).'

Uit de rechtspraak van het EHRM kan verder worden afgeleid dat 'the content of the bargain

and the fairness of the manner in which it had been reached between the parties had to be subjected to sufficient judicial review' (vgl. EHRM 29 april 2014, 9043/05, ECLI:CE:ECHR:2014:0429JUD000904305, par. 89 (*Natsvlishvili en Togonidze/Georgië*)).

Het vorenstaande brengt met zich dat, in alle gevallen waarin door het OM en de verdediging een afdoeningsvoorstel tot stand is gebracht, de rechter moet onderzoeken – en in de uitspraak van dat onderzoek blijkt moet geven – of de verdachte in de concrete omstandigheden van het geval vrijwillig, op basis van voldoende en duidelijke informatie en terwijl hij zich bewust was van de rechtsgevolgen, is gekomen tot de ondubbelzinnige beslissing mee te werken aan het afdoeningsvoorstel en de daarmee gepaard gaande afstand van verdedigingsrechten. Voor het verrichten van dit onderzoek is het in beginsel vereist dat de verdachte, voorzien van rechtsbijstand, op de terechtzitting aanwezig is. In het geval dat de verdachte niet op de terechtzitting is verschenen, moet de rechter nader motiveren op welke wijze hij heeft kunnen vaststellen dat aan de hiervoor genoemde vereisten is voldaan.

De Hoge Raad merkt verder over de toepassing van enkele strafvorderlijke uitgangspunten in gevallen waarin een afdoeningsvoorstel, dat voldoet aan genoemde eisen, tot stand is gekomen op dat in artikel 167 lid 1 aan het OM de bevoegdheid is toegekend zelfstandig te beslissen of naar aanleiding van een ingesteld opsporingsonderzoek vervolging moet plaatsvinden en, zo ja, voor welk feit. Het vervolgingsbeleid is voorbehouden aan het OM, als hiërarchisch georganiseerd orgaan van de staat, en het staat het OM in beginsel vrij om al dan niet tot vervolging over te gaan en om te bepalen welk strafbaar gesteld handelen ten laste gelegd wordt, al dan niet in de vorm van een zogenoemde cumulatieve tenlastelegging, primair-subsidiar-tenlastelegging of alternatieve tenlastelegging. De tenlastelegging strekt ertoe om voor de procesdeelnemers de inzet van het geding met de vereiste duidelijkheid vast te leggen (vgl. ECLI:NL:HR:1995:ZD0095, ECLI:NL:HR:1996:ZD0502 en ECLI:NL:HR:2013:7).

Zolang het onderzoek op de terechtzitting nog niet door het doen uitroepen van de zaak tegen de verdachte (artikel 270 Sv) is aangevangen, kan de officier van justitie op grond van artikel 266 lid 1 Sv de dagvaarding intrekken. Als het onderzoek op de terechtzitting is aangevangen, kan de officier van justitie niet meer beslissen dat van (verdere) vervolging wordt afgezien, al dan niet onder het stellen van bepaalde voorwaarden aan de verdachte. Dat staat er niet aan in de weg dat ook na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting in eerste aanleg de totstandkoming van een voorstel kan worden beproefd en dat dit voorstel, als daarover door het OM en de verdediging overeenstemming wordt bereikt, aan de rechter wordt voorgelegd met het oog op de afdoening van de zaak door de rechter.

De officier van justitie kan tijdens het onderzoek op de terechtzitting aansturen op een wijziging van de tenlastelegging op grond van onder meer artikel 313 Sv. Hij zal in dat geval

een daartoe strekkende schriftelijke vordering aan de rechtbank moeten overleggen. De aanleiding daarvoor kan zijn gelegen in een na aanvang van het onderzoek ter terechtzitting tot stand gekomen afdoeningsvoorstel. Op grond van artikel 313 lid 2 Sv worden in geen geval wijzigingen toegelaten als een gevolg waarvan de tenlastelegging niet langer hetzelfde feit in de zin van artikel 68 Sr zou inhouden. In bijzondere gevallen kan de rechter een door de officier van justitie gevorderde wijziging van de tenlastelegging, ook al ziet deze wel op hetzelfde feit in de zin van artikel 68 Sr, afwijzen omdat die wijziging in strijd komt met de beginselen van een goede procesorde. Daarvoor kan bijvoorbeeld grond bestaan als de wijziging tot gevolg zou hebben dat de uitoefening van de aan het slachtoffer en/of de benadeelde partij toekomende rechten ernstig in het gedrang komt of als na wijziging van de tenlastelegging het daarin aan de verdachte gemaakte verwijt niet meer in een redelijke verhouding staat tot de ernst van de zaak zoals die blijkt uit de processtukken en het verhandelde op de terechtzitting.

Op grond van artikel 348 en 350 Sv beslist de rechtbank op de grondslag van de tenlastelegging en naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting over de in die bepalingen genoemde vraagpunten. Het onderzoek van deze vraagpunten is mede bepalend voor de inrichting van het onderzoek ter terechtzitting. Aan de verplichting die op de rechter rust om te beslissen op de in artikel 348 en 350 Sv genoemde vraagpunten, wordt niet afgedaan door de omstandigheid dat door het OM en de verdediging een afdoeningsvoorstel wordt overgelegd. De rechter moet dat voorstel betrekken bij de beantwoording van de genoemde vraagpunten, maar is – gelet op genoemde zelfstandige verantwoordelijkheid voor de afdoening van de zaak – niet verplicht om overeenkomstig het voorstel te beslissen. Ook als de rechter beslissingen neemt – bijvoorbeeld overeenkomstig artikel 348, 350, 353 en 361 Sv – die overeenstemmen met een afdoeningsvoorstel, zijn de motiveringsvoorschriften van onder meer artikel 359 en 361 Sv van toepassing. Zo moeten bijvoorbeeld alle onderdelen van de bewezenverklaring toereikend worden gemotiveerd in de gevallen waarin de wet dat voorschrijft. Dat betekent ook dat mag worden volstaan met een verkort vonnis zolang geen gewoon rechtsmiddel wordt ingesteld (artikel 365a lid 1 Sv).

Hetgeen is overwogen brengt met zich dat de rechter bij de beantwoording van de eerste vraag van artikel 350 Sv – de vraag of bewezen is dat het ten laste gelegde feit door de verdachte is begaan – niet hoeft te komen tot een bewezenverklaring overeenkomstig het afdoeningsvoorstel, ook niet als de verdachte als onderdeel van het afdoeningsvoorstel niet betwist het ten laste gelegde feit te hebben begaan dan wel (anderszins) geen verweer voert tegen de bewezenverklaring.

De strafoplegging wordt bepaald door uiteenlopende factoren, waaronder de ernst van het feit en de persoon van de verdachte. De rechter is – binnen de grenzen van het ter zake geldende

strafmaximum – vrij in de keuze van de straf, waaronder ook is te verstaan de keuze van de strafsoort, en in de waardering van de factoren die hij daartoe van belang acht (vgl. ECLI:NL:HR:2006:AY7805 en ECLI:NL:HR:2022:975). Dit betekent dat de rechter bij de beantwoording van de vierde vraag van artikel 350 Sv acht kan slaan op wat het afdoeningsvoorstel inhoudt met betrekking tot de sanctieoplegging. De rechter kan daarbij komen tot een sanctiebeslissing die in overeenstemming is met het afdoeningsvoorstel. Als de rechter echter van oordeel is dat wat het afdoeningsvoorstel daarover inhoudt, niet in redelijke verhouding staat tot de ernst van de zaak zoals die blijkt uit de processtukken en het verhandelde op de terechtzitting, zal de rechter komen tot een andere sanctiebeslissing dan de voorgestelde en tot uitdrukking brengen wat de redenen daarvoor zijn.

Als de rechter tot een (wezenlijk) ander oordeel over de bewezenverklaring of de straftoemeting komt dan in het afdoeningsvoorstel is opgenomen, ligt het in de rede dat de procespartijen in de gelegenheid zijn of worden gesteld om zich erover uit te laten hoe in dat geval de zaak zou moeten worden afgedaan. De eisen van een behoorlijke procesorde en/of een eerlijk proces kunnen in zo'n geval met zich brengen dat de rechter – zo nodig na heropening van het onderzoek ter terechtzitting – het OM en de verdediging in de gelegenheid stelt nader het woord te voeren.

Waar het gaat om de beslissingen die de rechter neemt over de vordering van de benadeelde partij – en, in samenhang daarmee, de oplegging van een schadevergoedingsmaatregel – geldt dat in ieder geval geen betekenis toekomt aan eventuele afspraken die het OM en de verdediging daarover hebben gemaakt, als die afspraken onvoldoende recht doen aan de belangen van de benadeelde partij.

Als voorafgaand aan of tijdens het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep een afdoeningsvoorstel tot stand komt, kan de rechter in hoger beroep in het licht van de door het OM en de verdediging gemaakte afspraken nagaan welke bezwaren tegen het vonnis van de rechtbank nog reteren en hoe de behandeling van het hoger beroep daarop kan worden afgestemd. Daarbij komt ook betekenis toe aan genoemde eigen verantwoordelijkheid van de rechter, die onder meer inhoudt dat ook de rechter in hoger beroep overeenkomstig artikel 348 en 350 Sv moet beslissen. In verband daarmee is van belang dat de rechter in hoger beroep het onderzoek ter terechtzitting daarnaast mede kan richten op wat naar zijn oordeel 'overigens nodig' is (vgl. artikel 415 lid 2 Sv).

De Hoge Raad overweegt dat in het geval dat zowel de officier van justitie als de verdediging te kennen geeft geen rechtsmiddel te zullen instellen tegen de uitspraak als de rechter het afdoeningsvoorstel volgt, nog van belang is dat voor het doen van afstand van een rechtsmiddel tegen een rechterlijke beslissing de artikelen 453 lid 3 jo. 454 Sv en 381, 397a en

425 lid 5 Sv regelingen bevatten. Het doen van afstand van een rechtsmiddel kan pas plaatsvinden nadat de uitspraak waartegen het rechtsmiddel openstaat, is gewezen en – daarmee – de inhoud van die uitspraak bekend is geworden. Dat betekent dat uitsluitend met het doen van de verklaring dat geen rechtsmiddel zal worden ingesteld tegen een nog te wijzen uitspraak, nog niet overeenkomstig de wet afstand is gedaan van het rechtsmiddel. Die verklaring kan echter wel relevant zijn bij de beantwoording van de vraag of voldoende belang bestaat bij het instellen van het rechtsmiddel en de behandeling van de zaak in een hogere instantie. Uit de omstandigheid dat de uitspraak in overeenstemming is met de inhoud van het afdoeningsvoorstel vloeit immers in de regel – dat wil zeggen: behoudens bijzondere omstandigheden – voort dat het belang ontbreekt bij een behandeling van de zaak in hogere instantie. Het kan op de weg liggen van degene die het rechtsmiddel heeft ingesteld, om te stellen en aannemelijk te maken dat zich dergelijke bijzondere omstandigheden hebben voorgedaan.

De Hoge Raad overweegt dat de klacht klaagt dat de rechtbank bij haar oordeel dat in het kader van de procesafspraken de belangen van de verdachte zijn geëerbiedigd, een te beperkte invulling heeft gegeven aan de op grond van artikel 6 EVRM vereiste rechterlijke toetsing, in het bijzonder door daarbij niet als maatstaf voor de beoordeling van de totstandkoming van de procesafspraken te hanteren of de verdachte vrijwillig, op basis van voldoende en duidelijke informatie en terwijl hij zich bewust is van de gevolgen, is gekomen tot de ondubbelzinnige beslissing mee te werken aan de betreffende procesafspraken en daarmee gepaard gaande afstand van verdedigingsrechten.

In deze zaak hebben het OM en de verdediging – kennelijk als onderdeel van het afdoeningsvoorstel – afgezien van het horen van een getuige die nog ter terechtzitting gehoord zou moeten worden. Verder houdt het afdoeningsvoorstel in dat de vorderingen van de benadeelde partijen niet besproken hoeven te worden omdat de officier van justitie en de verdediging van de medeverdachte zijn overeengekomen dat het in de strafzaak van medeverdachte gelegde beslag zal worden aangewezen ter voldoening van die vorderingen. Door zich te verbinden aan het afdoeningsvoorstel heeft de verdachte afstand gedaan van het ondervragingsrecht ten aanzien van de getuige, en van het recht om de vorderingen van de benadeelde partijen te betwisten. Ook heeft de verdachte ingestemd met de in het afdoeningsvoorstel genoemde straf. Verder heeft zowel de officier van justitie als de verdediging te kennen gegeven geen hoger beroep te zullen instellen tegen het vonnis als de rechtbank het afdoeningsvoorstel volgt.

De verdachte is niet verschenen op de terechtzitting van 25 november 2021. Wel verschenen is zijn gemachtigde raadvrouw. Op die terechtzitting is volgens de rechtbank ‘niet het hele dossier inhoudelijk besproken’. De rechtbank heeft vastgesteld dat de officier van justitie heeft

gerekwireerd overeenkomstig het afdoeningsvoorstel en dat de verdediging geen verweer heeft gevoerd en heeft bevestigd zich te verenigen met het afdoeningsvoorstel. Desgevraagd hebben de officier van justitie en de raadvrouw bevestigd achter dit voorstel te staan. De rechtbank heeft geoordeeld dat zowel in het voortraject als ter terechtzitting de belangen van de betrokkenen zijn geëerbiedigd en de juridische waarborgen, neergelegd in de strafvorderlijke regels, zijn nageleefd. In het voortraject zijn alle procespartijen betrokken geweest en heeft ook de verdediging haar visie kenbaar kunnen maken, aldus de rechtbank. De rechtbank heeft verder gewezen op de rollen van de procesdeelnemers en heeft overwogen dat ervan mag worden uitgegaan dat de procesdeelnemers op grond van hun specifieke taak en belangenbehartiging komen tot een evenwichtig voorstel dat recht doet aan alle belangen, waarbij de rechter vervolgens onafhankelijk en onpartijdig oordeelt over de zaak en het voorstel.

De Hoge Raad oordeelt dat de rechtbank ontoereikend heeft gemotiveerd waarom, ondanks de afwezigheid van de verdachte op de terechtzitting van 25 november 2021, geoordeeld kan worden dat sprake is van een rechtsgeldige afstand door de verdachte van de verdedigingsrechten. Daarbij neemt de Hoge Raad in aanmerking dat de rechtbank niet heeft doen blijken te hebben nagegaan of de verdachte in de concrete omstandigheden van het geval vrijwillig, op basis van voldoende en duidelijke informatie en terwijl hij zich bewust was van de rechtsgevolgen, is gekomen tot de ondubbelzinnige beslissing mee te werken aan het afdoeningsvoorstel en de daarmee gepaard gaande afstand van verdedigingsrechten.

De Hoge Raad overweegt voorts dat de klacht klaagt dat de rechtbank ten onrechte geoordeeld heeft dat het Wetboek van Strafvordering zich niet verzet tegen een redelijkheidstoets door de rechtbank van een gezamenlijk afdoeningsvoorstel van het OM en de verdediging, terwijl een redelijkheidstoets zich niet verdraagt met de verantwoordelijkheid van de strafrechter voor de beantwoording van de vragen van de artikelen 348 en 350 Sv.

De Hoge Raad overweegt dat de rechtbank geoordeeld heeft dat het Wetboek van Strafvordering uitgaat van een volwaardige beoordeling door de rechter van de ten laste gelegde feiten naar aanleiding van het onderzoek op de terechtzitting, waar onder meer het dossier aan een verdachte wordt voorgehouden en besproken. Verder ligt in de overwegingen van de rechtbank als haar oordeel besloten dat de rechter – ook als een afdoeningsvoorstel aan hem is voorgelegd – naar eigen inzicht moet beslissen op de in artikel 348 en 350 Sv genoemde vraagpunten. Daarbij heeft de rechtbank geoordeeld dat het de rechter is die uiteindelijk bepaalt welke afdoening passend is bij een concrete strafzaak en dat de rechtbank niet gebonden is aan een afdoeningsvoorstel. Verder heeft de rechtbank met haar overwegingen over het aanleggen van een ‘redelijkheidstoets’ kennelijk als haar oordeel tot uitdrukking gebracht dat – gelet op de vraagpunten van artikel 348 en 350 Sv – van het afdoeningsvoorstel

niet kan worden gezegd dat het niet in een redelijke verhouding staat tot de ernst van de zaak zoals die blijkt uit de processtukken en het verhandelde op de terechtzitting. De Hoge Raad oordeelt dat deze oordelen niet getuigen van een onjuiste rechtsopvatting.

J.H.J. Verbaan, september 2022

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 27-09-2022

ECLI: ECLI:NL:HR:2022:1252

Zaaknummer: 22/00703

Rechters: J. de Hullu, Y. Buruma, M.J. Borgers, C. Caminada en T. Kooijmans

Advocaten: F.W. Bleichrodt

Wetsartikelen: 348 Sv en 350 Sv

RECHTSPRAAK

Cassatie in het belang der wet: opheffing of schorsing van bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van straf of maatregel.

Cassatie in het belang der wet: opheffing of schorsing van bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van straf of maatregel.

Wenk

De advocaat-generaal bij de Hoge Raad klaagt, in een strafzaak waarin het hof zich onbevoegd heeft verklaard kennis te nemen van het verzoek van de verdachte tot opheffing van het bij eindvonnis van de rechtbank gegeven bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van de voorwaarden die de rechtbank had verbonden aan de voorwaardelijk opgelegde ISD-maatregel, over het oordeel van de raadkamer van het hof dat zij onbevoegd is kennis te nemen van het verzoek van de verdachte.

De Hoge Raad overweegt dat in het strafrechtelijk stelsel als hoofdregel geldt dat een rechterlijke beslissing pas ten uitvoer kan worden gelegd nadat zij onherroepelijk is geworden. Dit uitgangspunt is vanaf 1 januari 2020 neergelegd in artikel 6:1:16 lid 1 Sv. Voor die tijd werd dit bepaald door het gelijkkluidende artikel 557 lid 1 (oud) Sv. Het Wetboek van Strafrecht bevat enkele uitzonderingen op deze hoofdregel door in een aantal gevallen te voorzien in de mogelijkheid van een door de rechter te geven bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van door de rechter gestelde voorwaarden en het daarop uit te oefenen toezicht, of van een bepaalde maatregel. Deze uitzonderingen zijn neergelegd in artikel 14e Sr, artikel 38 lid 6 Sr, artikel 38v lid 4 Sr, artikel 77za Sr en artikel 77w lid 6 Sr.

De Hoge Raad overweegt dat in genoemde regelingen bepaald werd dat het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid 'door de rechter die kennisneemt van het hoger beroep, ambtshalve, op verzoek van de veroordeelde of op vordering van het openbaar ministerie, [kan] worden opgeheven' (zie art. 14e lid 2 (oud), 38 lid 8 (oud), 38v lid 5 (oud), 77za lid 2 (oud) en 77w lid 7 Sr). Met ingang van 1 januari 2020 zijn genoemde afzonderlijke bepalingen – met uitzondering van artikel 77w lid 7 Sr – vervallen. Daarvoor is in de plaats gekomen artikel 6:6:6 Sv, dat luidt: 'De rechter die kennisneemt van het beroep kan, gehoord het openbaar ministerie, een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een straf of maatregel opheffen of

schorsen.

De Hoge Raad overweegt dat de advocaat-generaal in de vordering de vraag aan de orde stelt of die in artikel 6:6:6 Sv omschreven bevoegdheid uitsluitend toekomt aan de zittingsrechter in hoger beroep, of dat ook de raadkamer van het gerechtshof bevoegd is op zo'n verzoek te beslissen.

De Hoge Raad overweegt dat artikel 21 lid 1 Sv, artikel 6:1:16 lid 1 Sv, artikel 6:6:6 Sv, artikel 14e Sr van belang zijn en haalt deze aan. De Hoge Raad overweegt dat bij de Wet van 17 november 2011 (*Stb.* 2011, 545), die in werking is getreden op 1 april 2012, in artikel 14e Sr de bevoegdheid van de rechter in het leven geroepen om in het kader van een voorwaardelijk opgelegde straf het bevel te geven dat de voorwaarden en het daarop gestelde toezicht dadelijk uitvoerbaar zijn en haalt de relevante passage uit de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel dat heeft geleid tot die wet, aan (*Kamerstukken II* 2009/10, 32319, nr. 3, p. 12-13).

De Hoge Raad overweegt voorts dat bij de Wet herziening tenuitvoerlegging strafrechtelijke beslissingen (*Stb.* 2017, 82), die in werking is getreden op 1 januari 2020, artikel 6.6.6 Sv in gevoerd en haalt de relevante passage uit de wetsgeschiedenis van die wet aan (*Kamerstukken II* 2014/15, 34086, nr. 3, p. 100, 101, 113, 117, 118, 121).

De Hoge Raad overweegt dat in het geval dat de rechter in eerste aanleg een straf of maatregel oplegt en daarbij het bevel geeft dat de aan de straf verbonden voorwaarden en het uit te oefenen toezicht dan wel de maatregel dadelijk uitvoerbaar zijn, 'de rechter die kennisneemt van het beroep' op grond van artikel 6:6:6 Sv de bevoegdheid heeft om het bevel op te heffen of te schorsen. Als de rechter daartoe overgaat, heeft de beslissing tot opheffing of schorsing onmiddellijke werking. Aanleiding voor de toepassing van de bevoegdheid van artikel 6:6:6 Sv kan erin zijn gelegen dat in hoger beroep een ander oordeel dan dat van de rechtbank over de oplegging van straf of maatregel valt te verwachten, maar kan ook anderszins verband houden met de specifieke omstandigheden van het geval. De procedure van artikel 6:6:6 Sv vormt daarmee een waarborg met het oog op de (mogelijk) verstreckende gevolgen die dadelijke uitvoerbaarheid heeft voor de verdachte.

De Hoge Raad overweegt dat uit de tekst van de wet en ook uit de wetsgeschiedenis niet kan worden afgeleid dat de beslissing om het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid op te heffen of te schorsen alleen kan worden gegeven op de terechtzitting in hoger beroep in de hoofdzaak. Dat zou ook niet in de rede liggen omdat de omstandigheden die aanleiding kunnen geven voor het opheffen of het schorsen van het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid, zich ook kunnen aandienen buiten de behandeling van het onderzoek ter terechtzitting in hoger beroep. Het hof kan dan na een daartoe strekkend verzoekschrift van de verdachte of op vordering van het

openbaar ministerie beslissen over het opheffen of schorsen van het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid. In dat geval is op grond van artikel 21 lid 1 Sv de raadkamer van het hof bevoegd. Onder 'de rechter die kennisneemt van het beroep' als bedoeld in artikel 6:6:6 Sv moet daarom ook de raadkamer worden begrepen. Dat geldt ook bij het mogelijk opheffen van zo'n schorsing. Het vorenstaande geldt ook voor de uitleg van de woorden 'de rechter die kennisneemt van het hoger beroep' in artikel 77w lid 7 Sr.

De Hoge Raad overweegt dat opmerking verdient dat artikel 6:6:6 Sv geen betrekking heeft op het geval waarin het gerechtshof in zijn uitspraak een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een straf of maatregel heeft gegeven en tegen de uitspraak beroep in cassatie is ingesteld, en dat bijvoorbeeld een regeling zoals die op grond van artikel 75 Sv voor de voorlopige hechtenis geldt, niet is getroffen. Het is aan de wetgever om hiervoor een voorziening te treffen als hij dat wenselijk vindt.

De Hoge Raad overweegt dat het hof heeft geoordeeld dat de raadkamer van het hof ingevolge artikel 21 Sv niet bevoegd is een oordeel te geven betreffende het ingekomen verzoekschrift dat strekt tot opheffing van de dadelijke uitvoerbaarheid van de door de rechtbank gestelde voorwaarden en het op de naleving van die voorwaarden uit te oefenen reclasseringstoezicht, welke zijn gekoppeld aan de voorwaardelijk opgelegde ISD-maatregel. Een dergelijke beslissing is voorbehouden aan de strafkamer, die in hoger beroep over het van de zijde van de verdachte ingestelde hoger beroep zal oordelen. Om die reden zal het hof zich onbevoegd verklaren.

De Hoge Raad overweegt dat de dadelijke uitvoerbaarheid van aan de straf verbonden voorwaarden en het uit te oefenen toezicht of van een maatregel een uitzondering vormt op de in artikel 557 lid 1 (oud) Sv (thans artikel 6:1:16 lid 1 Sv) neergelegde hoofdregel dat rechterlijke beslissingen niet ten uitvoer worden gelegd zolang daartegen enig rechtsmiddel openstaat. De rechter kan een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid slechts geven in gevallen waarin de wet hem die bevoegdheid heeft toegekend. In aanmerking genomen dat het Wetboek van Strafrecht niet voorziet in een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van voorwaarden verbonden aan een voorwaardelijk opgelegde ISD-maatregel, had de rechtbank die vonnis wees in de hoofdzaak dat bevel niet kunnen geven.

Het hof heeft de beschikking gewezen op 23 december 2019. Vóór de inwerkingtreding van artikel 6:6:6 Sv op 1 januari 2020, was de bevoegdheid van het gerechtshof om te beslissen tot opheffing van een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een straf of maatregel, in het Wetboek van Strafrecht steeds verbonden aan de straf of maatregel waarvoor zo'n bevel mogelijk was gemaakt. Dat brengt mee dat in dit geval, waarin de wet niet voorzag in de mogelijkheid om zo'n bevel te geven, voor de verdachte geen voorziening openstond om het

hof te verzoeken het door de rechtbank gegeven bevel op te heffen. Dit betekent dat het hof het door de verdachte ingediende verzoekschrift niet kon behandelen en dus de verdachte niet-ontvankelijk had moeten verklaren in het verzoekschrift. Het kennelijke oordeel van het hof dat het niet bevoegd was tot dat oordeel te komen, is onjuist.

De Hoge Raad overweegt dat opmerking verdient dat sinds de inwerkingtreding van artikel 6:6:6 Sv op 1 januari 2020 het hof in een geval als het onderhavige, waarin – in strijd met de wet – een bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid van een voorwaardelijke ISD-maatregel is gegeven, wel kan beslissen op een verzoekschrift tot het opheffen of schorsen van het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid. De omstandigheid dat een wettelijke grondslag ontbreekt voor het bevelen van de dadelijke uitvoerbaarheid van een voorwaardelijke ISD-maatregel brengt dan met zich dat in hoger beroep een ander oordeel dan dat van de rechtbank over de oplegging van straf of maatregel valt te verwachten, zodat het bevel tot dadelijke uitvoerbaarheid moet worden opgeheven.

J.H.J. Verbaan, september 2022

Instantie: Hoge Raad

Datum uitspraak: 27-09-2022

ECLI: ECLI:NL:HR:2022:1319

Zaaknummer: 20/00324

Rechters: J. de Hullu, A.L.J. van Strien, M.J. Borgers, J.C.A.M. Claassens en C. Caminada

Advocaten: E.J. Hofstee

Wetsartikelen: 6:6:6 Sv